

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д-р Елеонора Станчева-Тодорова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, катедра „Финанси и счетоводство“, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: 05.02.07 „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката, с обучение на английски език“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Автор на дисертационния труд: Илва Иса, докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Статистика и иконометрия“ при Стопанския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: Digital transformation of the Albanian audit market (Дигитална трансформация на албанския пазар на одиторски услуги)

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 38-476/22.07.2025 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

1. Информация за докторанта

Докторант Илва Иса се е обучавала по докторска програма към катедра „Статистика и иконометрия“, Стопански факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, по научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката, с обучение на английски език“. Обучението е осъществено в самостоятелна форма.

Илва Иса е положила успешно всички изпити в рамките на докторската програма. Тя е покрила изискванията за педагогически опит (задължителен минимум 30 кредита за

самостоятелна форма на обучение), като лектор във Факултета по финанси и счетоводство, Университет „Александър Джувани“, Елбасан, Албания и към катедра „Финанси“, Факултет по икономика, бизнес и развитие, Европейски университет в Тирана, Тирана, Албания. Илва Иса има практически опит като счетоводител в различни компании. Тя е лицензиран данъчен консултант към Албанския институт на правоспособните дипломирани данъчни специалисти от месец май 2015 г., а отскоро е дипломирана като независим одитор от Националния съвет за национален надзор на Албания, Институт IEKA

Общият брой набрани точки от образователната програма, апробацията на научните резултати на докторанта и публикациите е 315, при изискуем минимален брой от 130 точки, съгласно вътрешната регламентация на катедра „Статистика и иконометрия“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд на тема „Дигитална трансформация на албанския пазар на одиторски услуги“ (на английски език) е с общ обем от 165 страници, от които 125 страници основен текст, библиография и четири приложения. Текстът съдържа 41 фигури и 13 таблици. Цитирани са 188 литературни източника на английски език. Основният текст е разделен в четири глави, като първата е увода, а последната – заключението на дисертационния труд.

Трудът представлява задълбочено и цялостно изследване на процесите на внедряване и използване на компютърно подпомагани одитни техники (СААТ) и други съвременни ИТ-инструменти в одиторската практика в Албания. Разработката е особено актуална, тъй като дигитализацията оказва значимо въздействие върху одиторската индустрия, трансформира традиционните подходи и поставя предизвикателства, свързани с повишаване на ефективността, намаляване на разходите и подобряване на качеството на извършваните одиторски услуги.

Целта на дисертационния труд е да се изследва възприятието на одиторите за използването и значението на дигиталните технологии и компютърно подпомаганите одитни техники в Албания, както и да се анализират факторите, които влияят върху внедряването им в практиката.

Обект на изследването са одиторските методологии и практики, прилагани на албанския пазар, а негов предмет е влиянието на дигитализацията и използването на компютърно

подпомагани одитни техники (СААТ) върху ефективността, качеството и трансформацията на одиторската дейност.

За постигане на целите са формулирани три ключови изследователски въпроса:

- Как дигитализацията влияе върху работата на одиторите с различен трудов опит в Албания?
- Какви са ефектите от внедряването на съвременни технологии върху ефективността и качеството на одитите?
- Кои фактори определят нивото на използване на ИТ-инструменти и какви мерки могат да бъдат предприети за ускоряване на дигиталната трансформация в сектора?

Методологическият подход на изследването е базиран на комбинация от литературен преглед, емпирично анкетно проучване и статистически анализ. Събрани са първични данни чрез анкетиране на 60 одиторски фирми, а за анализа са разработени четири статистически модела, които изследват влиянието на различни фактори върху процесите на дигитализация, виртуализация, специализация и използване на одиторски информационни системи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Един от основните резултати на дисертационния труд е разработването и прилагането на четири статистически модела, чрез които се изследва влиянието на дигитализацията, виртуализацията, специализацията и използването на одиторски информационни системи върху ефективността на процесите в одиторската практика. Чрез този подход докторантката успява да предостави задълбочен емпиричен анализ, който обогатява съществуващите знания в областта на компютърно подпомаганите одитни техники (СААТ).

Значим принос на дисертационния труд е и идентифицирането на ключовите фактори, които оказват влияние върху възприемането и внедряването на дигитални технологии от одиторите. Анализът показва, че образованието, възрастта, размера на фирмата, предишния опит с ИТ-инструменти и разходите за внедряване на софтуер са сред най-съществените детерминанти на готовността за използване на съвременни технологии. Наред с това, Илва Иса систематизира основните бариери пред дигитализацията в албанския одиторски сектор. Сред тях се открояват липсата на достатъчна подготовка и дигитални умения на специалистите, ограничената наличност на локализирани софтуерни решения, несъответствията в

регулаторната рамка и високите финансови разходи, свързани с технологичната трансформация.

Дисертацията има и ясно изразена научно-приложна стойност. Направени са конкретни препоръки за модернизиране на образователните програми по счетоводство и одит чрез интегриране на обученията по съвременни технологии, включително СААТ, изкуствен интелект и блокчейн. Практическата значимост на изследването се проявява и чрез предоставените насоки за одиторските фирми относно ефективното внедряване на дигитални инструменти с цел оптимизиране на разходите, повишаване на качеството на услугите и съкращаване на времето за изпълнение на процедурите.

Наред с това, трудът може да бъде полезен и за регулаторните органи и професионалните организации, като им предоставя емпирично обосновани резултати за текущото състояние на дигитализацията в одиторския сектор в Албания. Резултатите могат да подпомогнат разработването на политики и стандарти, насочени към насърчаване на технологичната интеграция и преодоляване на установените пречки.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантката е формулирала пет научни приноса, които според мен могат да бъдат обобщени и систематизирани около основното постижение на дисертационния труд – идентифициране, моделиране и количествен анализ на факторите, влияещи върху внедряването на дигитализацията и компютърно подпомаганите одиторски техники (СААТ) на албанския пазар на одиторски услуги, чрез създаването на четири статистически модела, които оценяват въздействието върху ефективността и качеството на одита.

5. Оценка на автореферата

В автореферата са включени всички задължителни елементи, като той коректно и последователно отразява съществените аспекти на дисертационния труд.

6. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд на Илва Иса представя значими научни и практически резултати. Въпреки това, могат да се формулират няколко конструктивни бележки, които да послужат за бъдещо надграждане.

На първо място, разработените четири статистически модела дават ценни резултати, но анализът би могъл да се обогати чрез по-задълбочено разглеждане на взаимодействието между различните фактори, влияещи върху дигитализацията и използването на ИТ-инструменти.

Второ, обхватът на анкетното проучване може да се разшири. Включването на по-голям брой одиторски фирми, включително международни компании и малки практики, би повишило представителността на резултатите.

На трето място, установените регулаторни предизвикателства в Албания заслужават по-задълбочен анализ. Подробно разглеждане на нормативната рамка и препоръки за нейното хармонизиране с международните стандарти биха обогатили дисертацията.

Накрая, авторката правилно подчертава недостига на дигитални умения сред одиторите. В бъдеще е препоръчително да се разработят образователни програми и целенасочени обучения, които да подпомогнат адаптацията на професионалистите към новите технологии.

Посочените бележки не са съществени недостатъци, а насоки за доразвиване на темата и разширяване на практическата приложимост на резултатите.

7. Заключение

Дисертационният труд на докторантката Илва Иса представя цялостно изследване, съдържащо значими научни приноси и аргументирани резултати. Трудът демонстрира добро ниво на теоретична подготовка, прилагане на съвременни изследователски методи и аналитичен подход, като напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и вътрешните правила на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Въз основа на изложеното предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Илва Иса по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката, с обучение на английски език“.

30.08.2025 г.

Член на научното жури:

гр. София

.....

/проф. д-р Елеонора Станчева-Тодорова/